



МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

21.04.2021

м. Київ

N 300

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
13 травня 2021 р. за N 635/36257

Про затвердження Порядку розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях

Відповідно до пункту 11 Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827](#), та з метою вдосконалення системи моніторингу якості атмосферного повітря в Україні

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Порядок розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях, що додається.
2. Директорату цивільного захисту, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків Міністерства внутрішніх справ України (Скакун В.) забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України в установленому порядку.
3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Міністр
ПОГОДЖЕНО:

Міністр захисту довкілля та
природних ресурсів України
Перший заступник Міністра
розвитку громад та територій України
Міністр охорони
здоров'я України
Голова Вінницької обласної
державної адміністрації
Перший заступник голови Волинської
обласної державної адміністрації
Заступник голови Дніпропетровської
облдержадміністрації
Голова Донецької обласної
державної адміністрації, керівник обласної
військово-цивільної адміністрації
Голова Житомирської обласної
державної адміністрації
Голова Закарпатської обласної
державної адміністрації
Голова Запорізької обласної
державної адміністрації
Голова Київської обласної
державної адміністрації
Голова Кіровоградської обласної
державної адміністрації
Голова Луганської обласної
державної адміністрації, керівник обласної
військово-цивільної адміністрації
Голова Львівської обласної
державної адміністрації
Голова Миколаївської обласної
державної адміністрації
Голова Одеської обласної
державної адміністрації

Арсен АВАКОВ

Роман АБРАМОВСЬКИЙ

Василь ЛОЗИНСЬКИЙ

Максим СТЕПАНОВ

Сергій БОРЗОВ

Сергій МОВЕНКО

Сергій КАРПЕНКО

Павло КИРИЛЕНКО

Віталій БУНЕЧКО

Анатолій ПОЛОСКОВ

Олександр СТАРУХ

Василь ВОЛОДІН

Андрій НАЗАРЕНКО

Сергій ГАЙДАЙ

Максим КОЗИЦЬКИЙ

Віталій КІМ

Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ

Голова Полтавської обласної державної адміністрації	Олег СИНЕГУБОВ
Голова Рівненської обласної державної адміністрації	Віталій КОВАЛЬ
Голова Сумської обласної державної адміністрації	Василь ХОМА
Голова Тернопільської обласної державної адміністрації	Володимир ТРУШ
Голова Харківської обласної державної адміністрації	Айна ТИМЧУК
Голова Херсонської обласної державної адміністрації	Сергій КОЗИР
Голова Хмельницької обласної державної адміністрації	Сергій ГАМАЛІЙ
Голова Черкаської обласної державної адміністрації	Олександр СКІЧКО
Голова Чернівецької обласної державної адміністрації	Сергій ОСАЧУК
Голова Чернігівської обласної державної адміністрації	Анна КОВАЛЕНКО
Голова Івано-Франківської обласної державної адміністрації	Андрій БОЙЧУК
Київський міський голова	Віталій КЛИЧКО
Голова Державної служби України з надзвичайних ситуацій	Микола ЧЕЧОТКІН

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства внутрішніх справ України
21 квітня 2021 року N 300

ПОРЯДОК розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях

І. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає основні вимоги та умови розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях, їх мінімальну кількість для проведення фіксованих вимірювань, правила кодування, документування щодо їх розміщення на території України.
2. Цей Порядок призначений для використання суб'єктами моніторингу, визначеними пунктом 6 Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827](#).
3. Терміни, що використовуються в цьому Порядку, уживаються в значеннях, наведених у [Законах України "Про охорону атмосферного повітря"](#), ["Про гідрометеорологічну діяльність"](#), [постанові Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827 "Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря"](#).

ІІ. Режими оцінювання рівнів забруднювальних речовин для зон і агломерацій

1. Залежно від рівня забруднювальних речовин для всіх зон і агломерацій встановлюється режим оцінювання для кожної забруднювальної речовини.
2. У зонах та агломераціях, в яких рівень забруднювальної речовини перевищує верхній поріг оцінювання або довгострокові цілі щодо озону, для оцінки якості атмосферного повітря застосовується режим фіксованих вимірювань.
3. Метою отримання інформації щодо територіального розподілу рівнів забруднення атмосферного повітря фіксовані вимірювання доповнюють методами моделювання або індикативними вимірюваннями.
3. У зонах та агломераціях, в яких рівень забруднювальної речовини нижчий верхнього порогу оцінювання, для оцінки якості атмосферного повітря застосовується режим комбінації фіксованих вимірювань та методів моделювання або індикативних вимірювань.
4. У зонах та агломераціях, в яких рівень забруднювальної речовини нижчий нижнього порогу оцінювання, для оцінки якості атмосферного повітря застосовується режим моделювання або об'єктивного оцінювання.
5. У зонах і агломераціях із різними режимами оцінювання забруднювальних речовин додатково проводяться вимірювання на ділянках сільської місцевості, що віддалені від значних джерел забруднення атмосферного повітря.

III. Умови розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в макромасштабі

1. Під час вибору ділянок під пункти спостережень необхідно враховувати: інформацію про джерела забруднення та викиди; топографічні та метеорологічні дані, що можуть впливати на особливості розсіювання забруднювальних речовин; статистичні відомості про щільність населення, інтенсивність найближчих транспортних потоків.
2. У разі відсутності на території зони / агломерації даних попереднього моніторингу для визначення місця розміщення пункту спостережень проводяться скринінгові дослідження для отримання інформації про стан забруднення оточуючого середовища на даній території за допомогою пересувних лабораторій моніторингу та за результатами розрахунків полів розсіювання максимальних концентрацій забруднювальних речовин (метод моделювання).
3. Для досягнення репрезентативності відібраної проби пункти спостережень розміщуються на відкритій, провітрюваній з усіх боків ділянці та поділяються на:
 - міський фоновий - розміщений на території міста, де вплив забруднювальних речовин представляє вплив на загальну частину міського населення, наприклад, міські житлові райони;
 - промисловий - розміщений у зоні впливу промислового об'єкта або підприємства;
 - транспортно-орієнтований - розміщений поблизу автомобільних магістралей для визначення рівня забрудненості повітря від викидів автотранспорту;
 - приміський - розміщений у передмістях агломерацій або промислових міст;
 - сільський - розміщений у сільській місцевості (неурбанізовані території) не ближче ніж за п'ять кілометрів від агломерації або промислових міст.
4. Пункти спостережень, призначені для отримання інформації про вплив забруднювальних речовин в атмосферному повітрі на життя та здоров'я населення, повинні характеризувати якість атмосферного повітря: відрізок вулиці довжиною не менше ніж 100 м (на вміст діоксиду сірки, діоксиду азоту та оксидів азоту, твердих часток (ТЧ₁₀ і ТЧ_{2,5}), свинцю, бензолу і оксиду вуглецю) та прилеглих територіях площею не менше 200 м² (на вміст арсену, кадмію, ртуті, нікелю, поліциклічних ароматичних вуглеводнів (бенз(а) пірену) на транспортно-орієнтованих ділянках; промислових ділянок розміром не менше 250 x 250 м; території міської забудови площею декілька км².
5. З метою оцінювання фонового рівня забруднення атмосферного повітря пункт спостережень розміщується в сільській місцевості не ближче ніж за 5 км від агломерації або промислових ділянок.
6. Пункти спостережень, призначені для отримання інформації про вплив рівнів забруднювальних речовин в атмосферному повітрі на природні екосистеми, зокрема рослинність, розміщуються на відстані:
 - більше ніж 20 км від агломерацій;
 - більше ніж 5 км від зон забудови, промислових підприємств, автострад або головних доріг з рухом більше ніж 50000 транспортних засобів на день.Пункт спостережень розміщується таким чином, щоб відібрана проба повітря була репрезентативною щодо якості повітря на прилеглий території площею 1000 км².
7. Пункти спостережень для вимірювання концентрації озону залежно від типу пункту та мети спостережень розміщуються відповідно до таких умов:
 - міський пункт спостережень для отримання інформації про вплив озону на міське населення розміщується в житлових районах, парках (на відстані від дерев), на великих вулицях або майданах, де рух транспорту незначний або відсутній;
 - приміський пункт спостережень для отримання інформації про вплив озону на населення та природні екосистеми, які знаходяться в передмістях агломерацій, розміщується на відстані від району максимальних викидів, за вітром відносно головного напрямку вітру під час умов, які сприяють формуванню озону, та де населення або природні екосистеми знаходяться під впливом агломерації;
 - сільський пункт спостережень для отримання інформації про вплив озону на населення та природні екосистеми розміщується в невеликих населених пунктах із природними екосистемами, лісами або насадженнями, на відкритих ділянках місцевості якнайдалі від впливу таких безпосередніх місцевих викидів, як промислові об'єкти та дороги.
8. Місця розміщення пунктів спостережень повинні бути репрезентативні для подібних ділянок, які не знаходяться безпосередньо поблизу них. Конкретне місце взяття проб на транспортно-орієнтованій ділянці вважається репрезентативним для інших місць, які мають схоже планування, інтенсивність руху тощо.
9. Мінімальну кількість пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях, де фіксовані вимірювання вмісту забруднювальних речовин є єдиним джерелом інформації для оцінювання якості атмосферного повітря, наведено в додатку 1 до цього Порядку.

IV. Умови розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в мікромасштабі

1. Під час відбору проб атмосферного повітря дотримуються таких вимог щодо розміщення пунктів спостережень: потік атмосферного повітря навколо вхідного отвору зонду для відбору проб необмежений, будь-які перешкоди, що впливають на нього під час відбору проби, відсутні; вхідний отвір зонду розміщується на відстані декількох метрів від будинків, балконів, дерев та інших перешкод і на відстані не менше 0,5 м від найближчої будівлі в разі відбору проб, що характеризують якість повітря на лінії забудови; вхідний отвір зонду для відбору проб знаходиться на висоті від 1,5 м (зона дихання) до 4 м від землі. Для отримання інформації щодо якості повітря на території більшої площі висота розміщення зонду збільшується;

вхідний отвір зонду для відбору проб не розміщується біля джерела викидів забруднювальних речовин з метою уникнення прямого попадання викидів, не змішаних з атмосферним повітрям;
випускний отвір зонду для відбору проб розміщується так, щоб уникнути рециркуляції відпрацьованого повітря до вхідного отвору зонду;
транспортно-орієнтовані пункти спостережень розміщуються на відстані не менше ніж 25 м від перехрестя головних автомагістралей і не менше ніж 4 м від центру найближчої смуги руху транспортних засобів;
пункти для вимірювання концентрацій озону розміщуються якнайдалі від джерел викидів та на відстані не ближче ніж 10 м від найближчої смуги руху транспортних засобів.

2. Під час розміщення пунктів спостережень дотримуються таких вимог, як доступність та відкритість ділянки, територіальне планування, наявність електроенергії і телефонних комунікацій, безпека населення, захист обладнання від пошкодження.

V. Кодування пунктів спостережень

1. Кожному пункту спостережень орган управління якістю атмосферного повітря відповідної зони або агломерації присвоює позначення (код).

2. Позначення пункту спостережень складається з абrevіатури назви України (UA) та семи символів - серійного номера:

1 (позначення зони) або 2 (позначення агломерації);
номер зони / агломерації згідно з [додатком 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827 "Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря"](#) (два знаки 01...99);
порядковий номер пункту зони / агломерації (два знаки 01...99);
тип пункту спостережень:

1 - промисловий;
2 - міський фоновий;
3 - транспортно-орієнтований;
4 - приміський;
5 - сільський;

тип мережі спостережень:

1 - державна (МОЗ, ДСНС, ДАЗВ);
2 - муніципальна (орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласні, міські держадміністрації, виконавчі органи міських рад)
3 - відомча (підприємства, установи, організації).

У разі закриття, перенесення пункту спостережень в інше місце йому присвоюється новий код, який не співпадає з попереднім.

Обов'язковою умовою є збереження відповідних кодів кожного пункту.

3. Назвою пункту спостережень, яка використовується для підготовки звітності та інформації на місцевому, обласному, регіональному та національному рівнях, є його орієнтовна адреса.

VI. Вимоги до документів щодо пунктів спостережень

1. Вибір місця розміщення пунктів спостережень визначається відповідно до цього Порядку, погоджується комісією з питань здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та управління якістю атмосферного повітря у відповідних зонах та агломераціях та затверджується керівником організації, якій належить пункт спостережень. Під час відкриття пункту спостережень складається Акт про відкриття пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря за формою, наведеною в додатку 2 до цього Порядку.

2. Пункт спостережень має технічний паспорт пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря, який зберігається на цьому пункті.

Технічний паспорт пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря містить інформацію про пункт спостережень:

назву та код пункту спостережень;
дату відкриття, перенесення або закриття пункту;
географічні координати, місцезнаходження організації, якій належить пункт спостережень, контактні номери телефонів;
перелік забруднювальних речовин, за якими проводять спостереження відповідно до програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, визначеної пунктом 18 Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827](#);
відомості про повірку (калібрування) або заміну приладів і обладнання;
схему розміщення пункту спостережень, на якій зазначено автомагістралі, промислові підприємства та інші джерела викидів, масиви зелених насаджень, що знаходяться в радіусі декількох кілометрів (4 - 5 км) від пункту, відстань від будівель.

Копія технічного паспорта пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря надається до органу управління якістю атмосферного повітря відповідної зони або агломерації.

Технічний паспорт пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря ведеться за формою, наведеною в додатку 3 до цього Порядку.

3. Документальний облік робіт з визначення місць для розміщення пунктів спостережень здійснюється шляхом фотографування прилеглої території та з використанням компаса для створення детальної карти місцевості.

4. Суб'єкт моніторингу здійснює заходи із забезпечення належного функціонування пунктів спостережень.

**ситуацій та ліквідації їх наслідків
Міністерства внутрішніх справ України**

Додаток 1

до Порядку розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях
(пункт 9 розділу III)

Мінімальна кількість пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях, де фіксовані вимірювання вмісту забруднювальних речовин є єдиним джерелом інформації для оцінювання якості атмосферного повітря

Населення агломерації чи зони (тисяч чоловік)	Якщо максимальні концентрації перевищують верхній поріг оцінювання				Якщо рівень максимальних концентрацій знаходиться між верхнім та нижнім порогами оцінювання				Мінімальна кількість пунктів спостережень для фіксованого вимірювання концентрацій озону		
	забруднювальна речовина, за винятком ТЧ	ТЧ (ТЧ ₁₀ + ТЧ _{2,5})	As, Cd, Ni	бенз(а)) пірен	забруднювальна речовина, за винятком ТЧ	ТЧ (ТЧ ₁₀ + ТЧ _{2,5})	As, Cd, Ni	бенз(а)) пірен	агломерації (міські та приміські)	інші зони (приміські та сільські)	сільські околиці
0 - 249	1	2	1	1	1	1	1	1		1	1 пункт на 50000 км ² як середня щільність по всіх зонах та 1 пункт на 25000 км ² для умов складного рельєфу
250 - 499	2	3			1	2			1	2	
500 - 749	2	3			1	2			2	2	
750 - 999	3	4	2	2	1	2	1	1	2	2	
1000 - 1499	4	6			2	3			3	3	
1500 - 1999	5	7			2	3			3	4	
2000 - 2749	6	8	2	3	3	4	1	1	4	5	
2750 - 3749	7	10			3	4			5	6	
3750 - 4749	8	11	3	4	3	6	2	2	один додатковий пункт на 2 млн мешканців	один додатковий пункт на 2 млн мешканців	
4750 - 5999	9	13	4	5	4	6	2	2			
> 6000	10	15	5	5	4	7	2	2			

Додаток 2

до Порядку розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях
(пункт 1 розділу VI)

погоджую

Голова комісії з питань здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та управління якістю якій належить пункт спостережень атмосферного повітря зони / агломерації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник організації,

(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)
_____ 20__ р.
М. П.

(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)
_____ 20__ р.
М. П.

АКТ

відкриття пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря

Ми, що підписалися нижче:
представник організації

_____ 20__ р.
(посада, прізвище, ініціали)

у присутності представника органу управління якістю атмосферного повітря зони / агломерації

(посада, прізвище, ініціали)

склали цей акт про таке:

1. Відповідно до _____ (документ міністерства (відомства)

відкритий і почав працювати з _____ 20__ року
пункт спостереження за забрудненням атмосферного повітря у

(населений пункт, район, область)

Відкритому пункту присвоєно таке позначення (код):

2. Дані про пункт:

2.1. Координати пункту: широта _____ довгота _____;

2.2. На пункті встановлені: _____
(перелічити всі прилади, обладнання, встановлені на пункті)

2.3. Земельна ділянка _____
(розмір у гектарах)

2.4. Документ, яким закріплена ділянка _____
(номер і дата, ким виданий)

2.5. Охоронна зона _____
(номер і дата документа про її закріплення, ким виданий)

2.6. Спосіб енергозабезпечення пункту:

(вказати напругу в електромережі; для власних енергоустановок - тип і потужність)
3. Майно та матеріальні цінності пункту за інвентарним списком передано _____,
(посада, прізвище, ініціали)

до обов'язків якого належить забезпечення проведення спостережень згідно із затвердженою програмою державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, визначеною пунктом 18 Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року N 827](#).

4. Споруда та прилади пункту є державною власністю і охороняються законом.

5. Цей акт складено у двох примірниках, один з яких зберігається в організації, якій належить пункт, другий передається до органу управління якістю зони / агломерації.

Додаток 3

до Порядку розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях
(пункт 2 розділу VI)

ТЕХНІЧНИЙ ПАСПОРТ

пункту спостережень за забрудненням атмосферного повітря

Країна _____

Область _____

Місто _____

Район _____

Координати пункту _____ пн. ш. _____ сх. д. _____

Код пункту UA X.XX.XX.X.X

Назва (адреса) пункту _____

Адреса організації, якій належить пункт _____

Телефон _____

Акт відкриття пункту (номер, дата) _____

Джерело енергопостачання _____

Дата початку спостережень на пункті _____

Дата перенесення пункту _____

Причина перенесення пункту _____

Дата закриття пункту _____

Підпис керівника організації, якій належить пункт _____

ЗМІСТ

Характеристика пункту N _____ (опис прилеглої ділянки)

Схема розміщення пункту

Перелік підприємств - джерел викидів шкідливих домішок

Перелік забруднювальних речовин, за якими проводять спостереження (довідкова таблиця)

Відомості про прилади та обладнання, які встановлені на пункті

Загальні вимоги до відбору проб повітря

Результати перевірки пункту щодо дотримання вимог до розміщення

Перелік підприємств - джерел викидів шкідливих домішок у радіусі 5 км від пункту N

N п/п	Найменування підприємства	Адреса підприємства	Відстань від пункту спостережень до джерела

Перелік забруднювальних речовин, за якими проводять спостереження

Вид спостережень	З якого часу проводяться спостереження	Прилади, що використовуються	Примітка

Відомості про прилади та обладнання, які встановлені на пункті

Назва приладу	Дата встановлення	Дата перевірки (калібрування)	Примітка

Результати перевірки пункту N щодо дотримання вимог до розміщення

N п/п	Дата перевірки	Хто проводив (організація, П. І. Б.)	Основні зауваження	Підпис
